

SPORMETRE

The Journal of Physical Education and Sport Sciences
Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi

DOI: 10.33689/spormetre.937941

Geliş Tarihi (Received): 16.05.2021

Kabul Tarihi (Accepted): 23.11.2021

Online Yayın Tarihi (Published): 30.12.2021

SPORCU DURUMLUK ÖZ ELEŞTİRİ ÖLÇEĞİ'NİN TÜRKÇEYE UYARLANMASI: GEÇERLİK VE GÜVENİRLİK ÇALIŞMASI

Emre Ozan Tingaz*^{ID}

Gazi Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi, Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği Bölümü, ANKARA

Öz: Bu çalışmanın amacı, Sporcu Durumluk Öz Eleştiri Ölçeği'ni Türkçeye uyarlamak ve geçerlik-güvenirliğini incelemektir. Araştırma dört aşamada gerçekleştirilmiştir. I) Ölçeğin Türkçeye çevrilmesi II) Açıklayıcı ve doğrulayıcı faktör analizi III) Ölçüt bağımlı geçerlik ve madde geçerliği IV) Güvenirlik. Ölçeğin çevirisi alan ve dil uzmanları tarafından yapıldıktan sonra faktör analizi için 345 üniversiteli sporcu ($M_{yaş}=21.41$, $SS=4.57$; %47.8 kadın, %51.9 erkek, %0.3 kendini kadın ya da erkek olarak tanımlamayan) çalışmaya dahil edilmiştir. Doğrulayıcı Faktör Analizi sonucunda hem madde faktör yüklerinin (.32-.85) hem de uyum iyiliği indekslerinin ($\chi^2/Sd=2.114$; $RMESA=.057$, $CFI=.983$, $GFI=.981$, $AGFI=.951$, $NFI=.968$, $TLI=.967$) uygun olduğu görülmüş ve ölçek tek faktörlü bir yapı göstermiştir. AVE (.449) ve CR (.845) değerleri yakınsak geçerliğe kanıt sağlamıştır. Hatalarla Aşırı İlgilenme Ölçeği ve Sporcu Durumluk Öz Eleştiri Ölçeği arasındaki pozitif korelasyon ölçüt bağımlı geçerliğe destek sağlamıştır ($r=.357$). Çalışmanın iç tutarlılığına kanıt sağlamak amacıyla madde geçerliği test edilmiş tüm maddelere ait alt %27 ile üst %27 grupların madde ortalamaları arasındaki farkların anlamlı olduğu görülmüştür. Ölçeğin Cronbach's alpha iç tutarlık katsayısı .782 olarak bulunmuştur. İki hafta aralıklı olarak uygulanan ölçeğin, sınıf içi korelasyon katsayısının zayıf olduğu görülmüştür ($ICC=.463$). Sonuç olarak, 7 maddelik sporcu durumluk öz eleştiri ölçeğinin geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı olduğu görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Sporcu durumluk öz eleştiri ölçeği, öz eleştiri, spor

ADAPTATION OF THE STATE SELF-CRITICISM SCALE-ATHLETE VERSION: A VALIDITY AND RELIABILITY STUDY

Abstract: The aim of the current study is to adapt the State Self-Criticism Scale-Athlete Version to Turkish and to examine its validity and reliability. The research was carried out in four stages. I) Translation of the scale into Turkish II) Explanatory and confirmatory factor analysis III) Criterion-related and item validity IV) Reliability. After the translation of the scale was made by field and language experts, 345 ($M_{age}=21.41$, $SD=4.57$; 47.8% female, 51.9% male, 0.3% non-binary) took part in the study for factor analysis. Confirmatory Factor Analysis showed a one factor structure, and both item factor loadings (.32-.85) and goodness of fit indices ($\chi^2/df=2.114$; $RMESA=.057$, $CFI=.983$, $GFI=.981$, $AGFI=.951$, $NFI=.968$, $TLI=.967$) were within a desirable range. The results of AVE (.449) and CR (.845) values provided evidence of convergent validity. The positive correlation between the Concern over Mistakes Scale and the Athlete State Self-Criticism Scale provided support for the criterion-related validity ($r=.357$). In order to provide evidence for the internal consistency of the study, item validity was tested and the difference between the item averages of the lower 27% and the upper 27% groups for all items was significant. Cronbach's alpha internal consistency coefficient was .782. As a result of the test-retest performed at two-week intervals, the intraclass correlation coefficient was poor ($ICC=.463$). Consequently, the 7-item State Self-Criticism Scale-Athlete Version is a valid and reliable measurement tool.

Keywords: State self-criticism scale-athlete version, self-criticism, sports

GİRİŞ

Öz eleştiri, kişilerin görünüşleri, kişilik özellikleri ya da performansları gibi kendilerinin farklı yönlerini inceledikleri ve kendilerini olumsuz olarak yargıladıkları bir öz değerlendirme sürecidir. Herkesin kendini değerlendirdiği bilirse de yoğun öz eleştirel kişilerin kendilerine dönük sert, aşağılayıcı ve düşmanca bir tavır sergiledikleri söylenebilir. Bu tavır neticesinde genellikle güçsüz, depresif ve kaygılı hissedilebilir (Shahar ve ark., 2015). Yaygın bir varsayım olarak öz eleştiri, çocuğun ebeveyn eleştirisini içselleştirmesi olarak değerlendirilmektedir (Brewin ve ark., 1996). Aşırı eleştirilen ve sözlü ya da duygusal olarak istismara uğrayan kişilerin zamanla aşırı öz eleştiri yapmayı öğrendikleri düşünülmektedir (Glassman ve ark., 2007).

Popüler antik görüşlere göre öz eleştiri uyumlu bir yapı olarak değerlendirilirken, bugünkü popüler modern görüşlerde öz eleştiri uyumsuz bir yapı olarak değerlendirilmektedir. Psikodinamik, hümanistik ve modern bilişsel kuramlar, öz eleştiriye ruhsal bozuklukların arkasında yatan bir etmen olarak vurgulama eğilimindedir (Chang, 2008). Öz eleştiri, yüksek standartlara yönelik inatçı bir istek içerir (Shahar, 2015). Bu da öz eleştirinin mükemmeliyetçilikle olan ilişkisini ve sporun doğasındaki mükemmelle ulaşma yanılığının öz eleştiriye de beraberinde getirebileceğini düşündürür. Nitekim öz eleştiri ve mükemmeliyetçilik arasındaki pozitif ilişkiyi gösteren pek çok kanıt vardır (Clark ve Coker, 2009; James ve ark., 2015; Powers ve ark., 2012). Öz eleştirinin karşıtı olarak değerlendirilebilecek olan yapı ise öz şefkattir. Öz şefkatli bir sporcu kendine nezaket ve anlayış gösterirken, yoğun öz eleştirel bir sporcu ise bunun aksine kendine yargılayıcı ve acımasız bir tutum gösterebilir. Killham ve arkadaşları (2018), kadın sporcularla yaptıkları çalışmada öz eleştirinin hem öz şefkatle hem de algılanan sportif performansla negatif yönde ilişkili olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Bunun yanında sporcularda öz eleştiri ve farklı yapılar arasındaki ilişkiyi inceleyen önemli araştırmalar yapılmıştır. Öz eleştiri düzeyi yüksek olan sporcuların daha öfkeli, utangaç (Cowden ve ark., 2018), kaygılı ve depresif oldukları (Oliveira ve ark., 2021) bununla birlikte hedefe ilerleme konusunda daha zayıf, öz uyumlarının (Powers ve ark., 2009), kendini rahatlatma (Oliveira ve ark., 2021), kendini affetme ve zihinsel dayanıklılık düzeylerinin ise daha düşük olduğu sonuçlar arasında yer almaktadır (Cowden ve ark., 2018).

Thompson ve Zuroff'a göre (2004) karşılaştırmalı ve içselleştirilmiş olmak üzere iki tür öz eleştiriden bahsedilebilir. Karşılaştırmalı öz eleştiri, diğerlerine kıyasla kendiliğe olumsuz bir bakış açısını içerirken, içselleştirilmiş öz eleştirideki kıyas kişisel standartlarla yapılan olumsuz bir bakış açısını içerir. Bu doğrultuda, aynı araştırmacılar öz eleştiriye ölçmek amacıyla karşılaştırmaya dayalı ve içsel olmak üzere iki faktörlü Öz Eleştiri Ölçeği'ni geliştirmişlerdir. Türkçe uyarlaması Öngen (2006) tarafından yapılan ölçekte spora özgü ifadelerin yer almadığı görülmektedir. Benzer şekilde, Bellur ve arkadaşları (2021) tarafından Türkçeye uyarlanan Kendini Eleştirinin Formları ve Kendini Rahatlatma Ölçeği de klinik ve klinik olmayan örnekleme test edilmiş ancak özellikle sporcular üzerinde sınanmamıştır. Yerli literatürde, sporcularda öz eleştiriye ölçmek amacıyla doğrudan bir ölçme aracı olmasa da Dunn ve arkadaşları (2002) tarafından geliştirilmiş, Türkçeye uyarlaması ise Çepikkurt (2011) tarafından yapılmış Spora Özgü Çok Boyutlu Mükemmeliyetçilik Ölçeği'nin Hatalarla Aşırı İlgilenme alt boyutunun sporda öz eleştiriye ölçen maddeleri içerdiği düşünülebilir (Örn: Müsabakada kısmen başarısız olmak benim için bütünüyle başarısız olmak kadar kötüdür). Bunun yanında, orijinali Thienot ve arkadaşları (2014) tarafından geliştirilen ve Türkçe uyarlaması Tingaz (2020) tarafından yapılan Sporcu Bilinçli Farkındalık Ölçeği'nin Yargılamama alt boyutu da öz eleştirel ifadeleri içermektedir (Örn: Geçmiş bir performansımı düşündüğümün farkına vardığımda kendimi o anki performansıma odaklanmadığım için

eleştiririm). Sporcuların öz eleştirel düşüncelerini ölçmeye yönelik doğrudan bir ölçme aracının olmaması konuyla ilgili yapılacak çalışmaları sınırlandırmaktadır. Bu sebeple, bu araştırmanın amacı Mosewich ve arkadaşları (2013) tarafından geliştirilmiş olan Sporcu Durumluk Öz Eleştiri Ölçeği'ni Türkçeye uyarlamak ve psikometrik özelliklerini incelemektir.

YÖNTEM

Araştırmanın etik kurul onayı, Gazi Üniversitesi Etik Komisyonu'ndan alınmıştır (2021-159).

Çalışma I- Ölçeğin Türkçeye Çevrilmesi

Öncelikle Sporcu Durumluk Öz Eleştiri Ölçeği'nin Türkçeye uyarlama talebi orijinal formu geliştiren araştırmacılara elektronik posta yoluyla iletilmiş ve uygun görülmüştür. Ardından, geri çeviri tekniği (Hambleton, 2005) kullanılarak orijinal İngilizce form beş farklı tercüman tarafından Türkçeye çevrilmiş ve araştırmacı tarafından farklı çeviriler tek forma indirgenmiştir. Oluşan bu Türkçe form üç farklı tercüman tarafından İngilizceye çevrilmiş ve orijinal ölçekle karşılaştırılmıştır. Spor bilimleri alanında öğretim üyesi olarak çalışan üç ayrı uzman tarafından gerekli düzeltmeler yapıldıktan sonra nihai Türkçe forma ulaşılmıştır.

Çalışma II-Açımlayıcı ve Doğrulayıcı Faktör Analizi

Çalışma Grubu

Faktör analizi için 300 katılımcının iyi, 500 katılımcının ise çok iyi olduğu düşünülmektedir (Comrey ve Lee, 1992). Bu doğrultuda, Gazi Üniversitesi Spor Bilimleri Fakültesinde öğrenim gören 345 sporcuya ulaşılmıştır ($M_{yaş}=21.41$, $SS= 4.57$; %47.8 kadın, %51.9 erkek, %0.3 kendini kadın ya da erkek olarak tanımlamayan; $M_{lisanssıylı}=7.76$, $SS=4.18$). Kontrol sorusuna (2021 yılındayız: Evet/Hayır) yanlış cevap veren sporcular çalışmaya dahil edilmemiştir. Sporcuların, %15.4 Basketbol, %15.1 Voleybol, %14.5'i Futbol, %11.3 Taekwondo, %5.8 Boks, %4.6 Hentbol, %3.8 Güreş, %3.5 Masa Tenisi, %3.2 Judo, %2.9 Atletizm, %2 Muaythai, %1.7 Atıcılık, %1.7 Dart, %1.7 Karate, %1.4 Yüzme, %1.2 Bilek Güreşi, %1.2 Cimnastik, %1.2 Kick Boks, %1.2 Oryantiring, %0.9 Bocce, %0.9 Fitness, %0.6 Buz Pateni, %0.6 Eskrim, %0.6 Goalball, %0.6 Gülle, %0.6 Halk Oyunları, %0.6 Okçuluk, %0.3 Amerikan Futbolu, %0.3 Badminton, %0.3 Halter ve %0.3 Tenis branşlarındandır. Katılımcılar, ölçeği çevrimiçi yolla cevaplamışlardır.

Verilerin Analizi

Verilerin analizi SPSS 23 aracılığı ile yapılmıştır. Faktör analizine geçilmeden önce Kaiser Meyer Olkin (KMO) katsayısı, Barlett (Sphericity) Küresellik testi, Anti-imağ korelasyonu ve çarpıklık-basıklık değerleri incelenmiştir. KMO değerinin .70'in üzerinde olması ve Bartlett testinin anlamlılığı faktör analizi yapılması için uygunluk kriterleri olarak değerlendirilmiştir (Leech ve ark., 2005). Bununla birlikte, anti-imağ korelasyon değerinin .50'nin üzerinde olmasının kabul edilebilir olduğu düşünülmektedir (Kaiser, 1974). Bu doğrultuda, Kaiser Meyer Olkin (KMO) katsayısının (.794), Barlett Sphericity testi sonucunun ($\chi^2=731.047$, $SS=21$, $p<.001$) ve anti-imağ korelasyon matrisinde yer alan değerlerin .50'nin üzerinde olması verilerin faktör analizine uygunluğuna işaret etmektedir. Çarpıklık-basıklık değerlerinin normallik varsayımını karşıladığı görülmüştür (Aminu ve Shariff, 2014).

Açımlayıcı Faktör Analizine Ait Bulgular

Ölçek, orijinalinde olduğu gibi tek faktörle sınırlandırılmış ve özdeğerin 3.147, toplam varyansın ise %44.952 olduğu görülmüştür. Madde-faktör yükleri, .348 ve .809 arasındadır. Ölçek, 10'lu Likert tipinde değerlendirilmektedir ve 7. madde tersten kodlanmaktadır. Sporculara, son bir haftada sporda yaşadığınız ve sizi kişisel olarak zorlayan en önemli olumsuz olayı (bir aksilik veya başarısızlık gibi) düşünmeleri yönünde açıklanmıştır.

Tablo 1. Madde faktör yükleri

Maddeler	Madde Faktör Yüğü	Çarpıklık	Basklık
1. Yakın zamanda sporda yaşadığınız olumsuz bir olay hakkında ne sıklıkla öz eleştirel düşünceleriniz oldu?	.718	-.355	-.756
2. Yakın zamanda sporda yaşadığınız olumsuz bir olay ile ilgili öz eleştirel düşünceleriniz ne kadar güçlüydü?	.607	-.632	-.225
3. Yakın zamanda sporda yaşadığınız olumsuz bir olay ile ilgili öz eleştirel düşünceleriniz ne kadar istem dışıydı?	.641	.109	-.809
4. Yakın zamanda sporda yaşadığınız olumsuz bir olay ile ilgili öz eleştirel düşünceleriniz ne kadar sürdü?	.795	-.028	-.689
5. Yakın zamanda sporda yaşadığınız olumsuz bir olay ile ilgili öz eleştirel düşünceleriniz size ne kadar sıkıntı verdi?	.804	.106	-.925
6. Yakın zamanda sporda yaşadığınız olumsuz bir olay ile ilgili öz eleştirel düşünceleriniz ne kadar öfkeli/düşmancaydı?	.672	.392	-1.022
7. Yakın zamanda sporda yaşadığınız olumsuz bir olay ile ilgili öz eleştirel düşüncelerinizden kendinizi uzaklaştırmak ne kadar kolay oldu?	.348	-.037	-.910

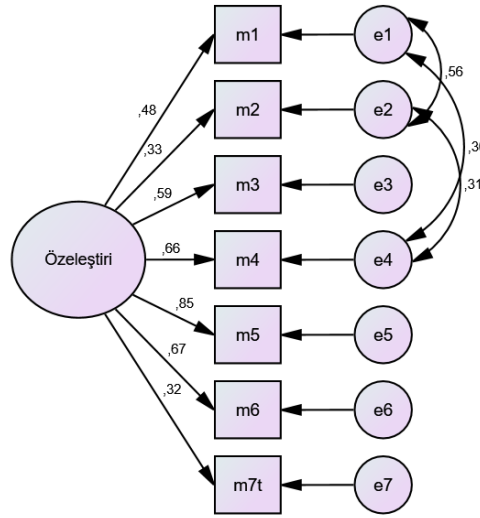
Doğrulayıcı Faktör Analizine Ait Bulgular

Doğrulayıcı faktör analizi SPSS Amos 24 programı aracılığı ile yapılmıştır. $\chi^2/Sd=2.114$ 'tür [$\chi^2=23.253$ ($Sd=11$, $p<.05$)]. Bununla birlikte uyum ölçümleri incelendiğinde RMSEA=.057, CFI=.983, GFI=.981, AGFI=.951, NFI=.968 ve TLI=.967 değerlerinin kabul edilebilir uyum ya da iyi uyum gösterdikleri görülmektedir (Tablo 2). Uyum iyiliği değerleri Schermelleh-Engel ve arkadaşlarına (2003) göre belirlenmiştir.

Tablo 2. Ölçeğe ait uyum iyiliği değerleri

Uyum Ölçümleri	İyi Uyum	Kabul Edilebilir Uyum	SDÖEÖ	Uyum
χ^2/df	$0 \leq \chi^2/sd \leq 2$	$2 < \chi^2/df \leq 3$	2.114	Kabul edilebilir
RMSEA	$0 \leq RMSEA \leq .05$	$.05 < RMSEA \leq .08$.057	Kabul edilebilir
CFI	$.97 \leq CFI \leq 1.00$	$.95 \leq CFI < .97$.983	İyi uyum
GFI	$.95 \leq GFI \leq 1.00$	$.90 \leq GFI < .95$.981	İyi uyum
AGFI	$.90 \leq AGFI \leq 1.00$	$.85 \leq AGFI < .90$.951	İyi uyum
NFI	$.95 \leq NFI \leq 1.00$	$.90 \leq NFI < .95$.968	İyi uyum
TLI	$.97 \leq TLI \leq 1.00$	$.95 \leq TLI < .97$.967	Kabul edilebilir

$\chi^2/df=Ki$ kare/Serbestlik derecesi, RMSEA=Yaklaşık Hataların Ortalama Karekökü, CFI=Karşılaştırmalı Uyum İndeksi, GFI=Uyum İyiliği İndeksi, AGFI=Düzeltilmiş Uyum İyiliği İndeksi, NFI=Normlaştırılmış Uyum İndeksi, TLI= Tucker-Lewis İndeksi, SDÖEÖ=Sporcu Durumluk Öz Eleştiri Ölçeği

Şekil 1. Doğrulayıcı faktör analizi modeli

Tablo 3. Ölçeğe ait AVE, CR, standardize faktör yük, standart hata ve kritik oran değerleri

SDÖEÖ	Standardize Faktör Yüğü	Standart Hata	Kritik Oran
M1	.48	.451	12.171***
M2	.33	.408	12.720***
M3	.59	.369	11.593***
M4	.66	.325	10.727***
M5	.85	.321	5.792***
M6	.67	.412	10.707***
M7	.32	.475	12.810***
AVE: .449		CR: .845	

***: $p < .001$; AVE: Ortalama Açıklanan Varyans; CR: Bileşik Güvenirlik

Doğrulayıcı faktör analizi modelinde 1-2,1-4 ve 2-4 maddeleri arasında kovaryans çizilmiş ve tek faktörlü yapıya destek sağlamıştır (Şekil 2). Ölçek maddelerine ait standardize edilmiş faktör yükleri .32 ve .85 arasındadır. Bununla birlikte AVE değerinin .449, CR değerinin ise .845 olduğu görülmüştür (Tablo 3).

Çalışma III-Ölçüt Bağıntılı Geçerlik ve Madde Geçerliği

Çalışma Grubu

%95 güç ($\alpha=.001$, çift yönlü) ve orta etki büyüklüğü $r=.30$ (Cohen, 1988, s. 80) ile Correlation: Bivariate Normal Modelde G*Power 3.1, 258 katılımcının çalışmaya dahil edilmesini önerir. Kayıp-hatalı veri olması ihtimali ile kontrol sorusu göz önünde bulundurularak örneklem %10 civarında artırılmış (Suresh ve Chandrashekar, 2012) ve 296 katılımcı çalışmaya dahil edilmiştir. Kontrol sorusunu (2021 yılındayız: Doğru/Yanlış) yanlış cevaplayan 3 katılımcı çalışmaya dahil edilmemiştir. Bu doğrultuda, Gazi Üniversitesi Spor Bilimleri Fakültesinde öğrenim gören 293 bireysel ve takım sporcusu ile ölçüt bağıntılı geçerlik çalışması yürütülmüştür (%47.4 kadın, %55.2 erkek ve %0.3 kendini kadın ya da erkek olarak tanımlamayan; $M_{\text{lisansyılı}}=7.56$, $SS=4.22$). Ölçekler, çevrimiçi yolla katılımcılara ulaştırılmıştır.

Veri Toplama Araçları

Hatalarla Aşırı İlgilenme Ölçeği

Hatalarla Aşırı İlgilenme Ölçeği, orijinali Dunn ve arkadaşları (2002) tarafından geliştirilmiş, Türkçeye uyarlaması ise Çepikkurt (2011) tarafından yapılmış Spora Özgü Çok Boyutlu Mükemmeliyetçilik Ölçeği'nin bir alt boyutudur. 5'li likert tipindeki alt faktör 7 maddeden oluşmaktadır (Örn: Müsabakada başarısız olursam, kişi olarak günlük yaşamda da başarısızımdır). Ölçeğin Cronbach's alpha değeri .76 olarak hesaplanmıştır. 4 hafta aralıklı olarak uygulanan test tekrar test analizi sonucunda .57 düzeyinde bir korelasyon değeri bulunmuştur (Çepikkurt, 2011). Mevcut araştırmada ise Cronbach's alpha değeri .85 olarak hesaplanmıştır. Üniversiteli sporcularda öz eleştiri ve hatalarla aşırı ilgilenme arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu bulgulanmıştır (Alipour Ataabadi, 2020). Bu doğrultuda, mevcut araştırmada Hatalarla Aşırı İlgilenme ve Sporcu Durumluk Öz Eleştiri Ölçeği arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki olması beklenmektedir.

Sporcu Durumluk Öz Eleştiri Ölçeği (SDÖEÖ)

SDÖEÖ, Mosewich ve arkadaşları (2013) tarafından, insanların öz eleştirel düşüncelerini ve hislerini ölçmek amacıyla kullanılan bir günlük izleme formunun (Gilbert ve Procter, 2006) spor ortamına uyarlanmasıyla geliştirilmiştir. Ölçek 7 maddeden oluşmakta ve 10'lu likert tipinde derecelendirilmektedir. 7. madde tersten kodlanmaktadır. Ölçeğin iç tutarlılığı için farklı zamanlarda yapılan Cronbach's alpha değerleri .86, .89 ve .88 olarak bulgulanmıştır (Mosewich ve ark., 2013). Killham (2014) ise kadın sporcularla yaptığı çalışmasında ölçeğin Cronbach's alpha değerini .90 olarak raporlamıştır. Bununla birlikte, SDÖEÖ'nün öz şefkat, beden memnuniyeti, sezgisel yeme ve benlik saygıyla negatif yönde, bozulmuş yeme ve kompulsif egzersiz ile ise pozitif yönde anlamlı şekilde ilişkili olduğunu bulgulanmıştır.

Bulgular

SDÖEÖ ile Hatalarla Aşırı İlgilenme Ölçeği arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu görülmüştür ($r=.357, p<.001$).

Madde Geçerliliği

Araştırmada madde geçerliliğini test etmek amacıyla alt-üst %27'lik madde ortalama puanları incelenmiştir. Sonuç olarak, tüm maddelere ait alt %27 ile üst %27 grupların madde ortalamaları arasındaki farkların anlamlı olduğu görülmüştür ($p<.001$).

Çalışma IV-Güvenirlilik

İşlem

Cronbach's alpha iç tutarlık katsayısı ve test-tekrar test yöntemi güvenirlilik çalışması amacıyla kullanılmıştır.

İç Tutarlılık

Ölçeğin Cronbach's alpha iç tutarlık katsayısı .782 olarak hesaplanmıştır.

Test-Tekrar Test Güvenirliği

Çalışma Grubu

En düşük kabul edilebilir sınıf içi korelasyon katsayısı (ICC)=.7, beklenen ICC=.95, %80 güç ($\alpha=.01$, tek yönlü) ve %10 çalışmayı bırakma oranı da hesaplandığında 14 katılımcının çalışmaya dahil edilmesi gerektiği tespit edilmiştir. Bu doğrultuda, Gazi Üniversitesi Spor Bilimleri Fakültesinde öğrenim gören 14 bireysel ve takım sporcusu ($M_{yaş}=21.71$, $SS=3.58$; $M_{lisans\ yılı}=8.00$, $SS=4.22$; %21.4 kadın, %78.6 erkek) çalışmaya dahil edilmiştir. Sporcular, 2 hafta aralıkla SDÖEÖ'yü çevrimiçi yolla yanıtlamışlardır.

Bulgular

SDÖEÖ'nin sınıf içi korelasyon katsayısı (ICC), iki yönlü karma model ve mutlak uyum tanımı ile hesaplanmış ve .463 olarak bulgulanmıştır ($F(13,13)=2.750$, $p<.005$; %95 güven aralığı=-.046-.786).

TARTIŞMA VE SONUÇ

Mevcut çalışmanın amacı, Mosewich ve arkadaşları (2013) tarafından geliştirilmiş Sporcu Durumluk Öz Eleştirisi Ölçeği'ni Türkçeye uyarlamak ve psikometrik özelliklerini incelemektir.

Ölçeğin Türkçeye çevrilmesinde geri çeviri tekniği kullanılmış, hem spor bilimleri alanında uzman kişiler hem de İngilizce tercümanlar çalışmaya dahil edilmiş ve nihai form oluşturulmuştur. Ardından açımlayıcı faktör analizi incelenmiştir. Tek faktörlü ölçekler için açıklanan varyansın %30 ve üzerinde olmasının yeterli olduğu düşünöldüğünden (Büyüköztürk, 2020, s. 135) ölçeğe ait %44.952 toplam varyans kabul edilebilir düzeydedir. Bunun yanında uyum iyiliği indekslerinin kabul edilebilir ya da iyi uyum gösterdiği sonucuna varılmıştır (Engel ve ark., 2003). Standardize edilmiş katsayılarda faktör yükünün en az .20 (Avşar, 2007), kritik oranın ise 1.96'dan büyük olması gerektiği düşünölmektedir (Byrne, 2009). Nitekim, ölçeğe ait standardize edilmiş faktör yük değerlerinin .20'den, kritik oranların ise 1.96'dan büyük olduğu görölmüştür. Hair ve arkadaşlarına göre (2010) AVE'nin .5 ya da daha yüksek, CR değerinin ise .7'den daha büyük olması gerekmektedir. Ancak, Fornell ve Larcker'a göre (1981) AVE değerinin varyansının %50'sinden fazlası hatadan kaynaklansa dahi yakınsak geçerliliğinin yeterli olduğu sonucuna ulaşılabilir. Bu doğrultuda .449 AVE değeri, .845 CR değeri ile birlikte değerlendirilerek yakınsak geçerliğe kanıt sağlamıştır. Ölçüt bağıntılı geçerlik çalışması sonucunda, SDÖEÖ ile hatalarla aşırı ilgilenme arasındaki pozitif yönde anlamlı ilişki ($r=.357$) ölçüt bağıntılı geçerliğe destek sağlamıştır. Benzer şekilde Alipour Ataabadi (2020) de üniversiteli sporcularla gerçekleştirdiği çalışmasında öz eleştirisi ile hatalarla aşırı ilgilenme arasında orta düzeyde pozitif yönde bir ilişki olduğunu belirtmiştir ($r=.504$, $p<.01$). Çalışmanın iç tutarlığına kanıt sağlamak amacıyla madde geçerliği test edilmiş ve maddelerin ayırt edici olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ölçeğin Cronbach's alpha iç tutarlık katsayısı (.782) oldukça iyi olarak değerlendirilebilir (Taber, 2018). Ölçeğin orijinalinde de farklı zamanlarda yapılan Cronbach's alpha değerleri (.86, .89 ve .88) benzer şekilde yüksek düzeydedir (Mosewich ve ark., 2013). Ölçeğin kullanıldığı farklı bir araştırmada Cronbach's alpha değeri .90 olarak bulgulanmıştır (Killham, 2014). İki hafta aralıklı olarak uygulanan SDÖEÖ sonucunda iki uygulama arasındaki sınıf içi korelasyon katsayısı (ICC=.463) zayıf olarak yorumlanabilir (Koo ve Lii, 2016). Bu sonucun, ölçeğin sürekli öz eleştiriyi değil durumluk öz eleştiriyi ölçmeyi hedeflediğinden kaynaklandığı düşünölebilir. Bir sporcu her gün aynı düzeyde öz eleştirel düşöncelere sahip olmayabilir. Nitekim, durumluk bir özelliği ölçmeyi hedefleyen ölçeklerin sürekli bir özelliği ölçmeye hedefleyen ölçeklere göre test-tekrar test

güvenirlikleri daha düşüktür. Çünkü, durumluk özellikteki yapılar (durumluk öz eleştiri gibi) günlük dalgalanmalardan etkilenir (Zuckerman, 1983).

Sonuç olarak, 7 maddelik Sporcu Durumluk Öz Eleştiri Ölçeği'nin geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı olduğu görülmüştür. Ölçekten alınabilecek en düşük puan 7, en yüksek puan ise 70'tir. Toplam puanın artması, sporcularda öz eleştirinin arttığına işaret etmektedir.

Katılımcıların üniversiteli sporculardan oluşması, ölçme araçlarının çevrimiçi yolla ve COVID-19 pandemi döneminde toplanmış olması bu araştırmanın sınırlılıkları arasındadır. Bununla birlikte, örnekleme tekniğinin seçkisiz olmaması örneklemin temsil ediciliğini kısıtlamaktadır.

KAYNAKLAR

Alipour Ataabadi, Y. (2020). *The Associations Among Self-compassion, Self-esteem, Self-criticism, and Concern Over Mistakes in Response to Biomechanical Feedback in Athletes*. Doktora tezi, Saskatchewan Üniversitesi, Saskatoon.

Aminu, I. M., Shariff, M. N. M. (2014). Strategic orientation, access to finance, business environment and SMEs performance in Nigeria: Data screening and preliminary analysis. *European Journal of Business and Management*, 6(35), 124-132.

Avşar, F. (2007). *Doğrulayıcı faktör analizi ve Beck Depresyon Envanteri üzerine bir uygulama*. Yüksek Lisans Tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi, İstanbul.

Bellur, Z., Alpay, E. H., Aydın, A. (2021). Reliability and validity of the Turkish version of forms of self-criticizing/attacking and self-reassuring scale (FSCRS) in clinical and non-clinical samples. *Current Psychology*, 1-12.

Brewin, C. R., Andrews, B., Furnham, A. (1996). Self-critical attitudes and parental criticism in young women. *British Journal of Medical Psychology*, 69(1), 69-78. <https://doi.org/10.1111/j.2044-8341.1996.tb01851.x>

Büyüköztürk, Ş. (2020). *Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı*. Ankara: Pegem.

Byrne, B. M. (2009). *Structural Equation Modeling With AMOS: Basic Concepts, Applications, and Programming, Second Edition* (2. ed). New York: Routledge.

Chang, E. C. (2008). *Self-criticism and self-enhancement: Theory, research, and clinical implications*. Washington, DC: American Psychological Association.

Clark, S., Coker, S. (2009). Perfectionism, self-criticism and maternal criticism: A study of mothers and their children. *Personality and Individual Differences*, 47(4), 321-325. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2009.03.020>

Cohen, J. (1988). *Statistical power analysis for the behavioral sciences*. USA: Lawrence Erlbaum Associates

Comrey, A. L., Lee, H. B. (1992). *A First Course in Factor Analysis*. 2. bs. Hillsdale, NJ: Lawrence Erlbaum Associates.

Cowden, R. G., Crust, L., Joynt, S., Hook, J. N., Worthington Jr, E. L. (2018). How do mentally tough athletes overcome self-directed anger, shame, and criticism? A self-forgiveness mediation analysis. *International Journal of Sport Psychology*, 49(4), 327-348.

Çepikurt, F. (2011). *Üniversiteli hentbolcuların mükemmeliyetçilik ve kaygı düzeyleri ile başarı hedefleri ve müsabaka sonuçlarına yaptıkları yüklem biçimleri arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Doktora Tezi, Çukurova Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Adana.

- Dunn, J. G., Dunn, J. C., Syrotuik, D. G. (2002). Relationship between multidimensional perfectionism and goal orientations in sport. *Journal of Sport and Exercise Psychology*, 24(4), 376-395. <https://doi.org/10.1123/jsep.24.4.376>
- Fornell, C., Larcker, D. F. (1981). Evaluating structural equation models with unobservable variables and measurement error. *Journal of Marketing Research*, 18(1), 39-50. <https://doi.org/10.1177%2F002224378101800104>
- Gilbert, P., Clarke, M., Hempel, S., Miles, J. N., Irons, C. (2004). Criticizing and reassuring oneself: An exploration of forms, styles and reasons in female students. *British Journal of Clinical Psychology*, 43(1), 31-50. <https://doi.org/10.1348/014466504772812959>
- Gilbert, P., Procter, S. (2006). Compassionate mind training for people with high shame and self-criticism: Overview and pilot study of a group therapy approach. *Clinical Psychology & Psychotherapy: An International Journal of Theory & Practice*, 13(6), 353-379. <https://doi.org/10.1002/cpp.507>
- Glassman, L. H., Weierich, M. R., Hooley, J. M., Deliberto, T. L., Nock, M. K. (2007). Child maltreatment, non-suicidal self-injury, and the mediating role of self-criticism. *Behaviour Research and Therapy*, 45(10), 2483-2490. <https://doi.org/10.1016/j.brat.2007.04.002>
- Hair, J., Black, W., Babin, B., Anderson, R. (2010). *Multivariate data analysis* (7th ed.): Prentice-Hall, Inc. Upper Saddle River, NJ, USA.
- Hambleton, R. K. (2005). Issues, designs, and technical guidelines for adapting tests into multiple languages and cultures. R. K. Hambleton, P. F. Merenda, & C. D. Spielberger (ed.), *Adapting educational and psychological tests for crosscultural assessment* (s. 3–38). Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum.
- James, K., Verplanken, B., Rimes, K. A. (2015). Self-criticism as a mediator in the relationship between unhealthy perfectionism and distress. *Personality and Individual Differences*, 79, 123-128. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2015.01.030>
- Kaiser, H. F. (1974). An index of factorial simplicity. *Psychometrika*, 39(1), 31-36.
- Killham, M. (2014). *The role of self-compassion in women athletes' body appreciation and intuitive eating: A mixed methods approach*. Doktora tezi, Saskatchewan Üniversitesi, Saskatoon.
- Killham, M. E., Mosewich, A. D., Mack, D. E., Gunnell, K. E., Ferguson, L. J. (2018). Women athletes' self-compassion, self-criticism, and perceived sport performance. *Sport, Exercise, and Performance Psychology*, 7(3), 297-307. <http://dx.doi.org/10.1037/spy0000127>
- Koo, T. K., Li, M. Y. (2016). A guideline of selecting and reporting intraclass correlation coefficients for reliability research. *Journal of Chiropractic Medicine*, 15(2), 155-163. <https://doi.org/10.1016/j.jcm.2016.02.012>
- Leech, N. L., Barrett, K. C. Morgan, G. A. (2005). *SPSS for intermediate statistics: Use and interpretation* (2nd ed). New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates.
- Mosewich, A. D., Crocker, P. R., Kowalski, K. C., DeLongis, A. (2013). Applying self-compassion in sport: An intervention with women athletes. *Journal of Sport and Exercise Psychology*, 35(5), 514-524. <https://doi.org/10.1123/jsep.35.5.514>
- Oliveira, S., Trindade, I. A., Rosado, A., Cunha, M., Ferreira, C. (2021). Development and initial validation of athletes' perceptions of coach-related critical attitudes scale. *Current Psychology*, 1-10.
- Öngen, D. E. (2006). The relationships between self-criticism, submissive behavior and depression among Turkish adolescents. *Personality and Individual Differences*, 41(5), 793-800. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2006.03.013>
- Powers, T. A., Koestner, R., Lacaille, N., Kwan, L., Zuroff, D. C. (2009). Self-criticism, motivation, and goal progress of athletes and musicians: A prospective study. *Personality and Individual Differences*, 47(4), 279-283. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2009.03.012>

Powers, T. A., Milyavskaya, M., Koestner, R. (2012). Mediating the effects of self-criticism and self-oriented perfectionism on goal pursuit. *Personality and Individual Differences*, 52(7), 765-770. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2011.12.031>

Schermelleh-Engel, K., Moosbrugger, H., Müller, H. (2003). Evaluating the fit of structural equation models: Tests of significance and descriptive goodness-of-fit measures. *Methods of Psychological Research Online*, 8(2), 23-74. Erişim adresi: <http://www.mpr-online.de/>

Shahar, B., Szepeswol, O., Zilcha-Mano, S., Haim, N., Zamir, O., Levi-Yeshuvi, S., Levit-Binnun, N. (2015). A wait-list randomized controlled trial of loving-kindness meditation programme for self criticism. *Clinical Psychology & Psychotherapy*, 22(4), 346-356. <https://doi.org/10.1002/cpp.1893>

Shahar, G. (2015). *Erosion: The psychopathology of self-criticism*. Oxford University Press, USA.

Suresh, K. P., Chandrashekhara, S. (2012). Sample size estimation and power analysis for clinical research studies. *Journal of Human Reproductive Sciences*, 5(1), 7. <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC3409926/>.

Taber, K. S. (2018). The use of Cronbach's alpha when developing and reporting research instruments in science education. *Research in Science Education*, 48(6): 1273-1296. <https://doi.org/10.1007/s11165-016-9602-2>

Thienot, E., Jackson, B., Dimmock, J., Grove, J. R., Bernier, M., Fournier, J. F. (2014). Development and preliminary validation of the mindfulness inventory for sport. *Psychology of Sport and Exercise*, 15(1), 72-80. <https://doi.org/10.1016/j.psychsport.2013.10.00>

Thompson, R., Zuroff, D. C. (2004). The Levels of Self-Criticism Scale: comparative self-criticism and internalized self-criticism. *Personality and Individual Differences*, 36(2), 419-430. [https://doi.org/10.1016/S0191-8869\(03\)00106-5](https://doi.org/10.1016/S0191-8869(03)00106-5)

Tingaz, E. O., (2020). Sporcu bilinçli farkındalık (Mindfulness) ölçeği: Türkçeye uyarlama, geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *SPORMETRE Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 18(1), 71-80. <https://doi.org/10.33689/spormetre.642682>

Zuckerman, M. (1983). The distinction between trait and state scales is not arbitrary: Comment on Allen and Potkay's "On the arbitrary distinction between traits and states. *Journal of Personality and Social Psychology*, 44(5), 1083-1086. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.44.5.1083>